

Elektros energija ir transportas – svarbiausi sektoriai, kuriuose Lietuvai reikia imtis veiksmų siekiant energetinės nepriklausomybės

Operatyviai nutraukusi priklausomybę nuo rusiškos energijos, Lietuva gali padaryti tolesnę pažangą siekdama ilgalaikių tikslų, jei vykdys proaktyvią politiką ir bendradarbiaus su regiono partnerėmis, teigiama IEA ataskaitoje.

2025 m. liepos 7 d

Lietuva yra pasirengusi artimiausiais metais padaryti didelę pažangą įgyvendinant savo ilgalaikę saugios, tvarios ir įperkamos energijos viziją, teigiama naujoje Tarptautinės energetikos agentūros (International Energy Agency, IEA) [energetikos politikos apžvalgoje](#).

Ataskaitoje pažymima, kad Lietuva, kuri nuo 2022 m. yra IEA šalis narė, toliau sparčiai ir ryžtingai siekia energetinės nepriklausomybės, visiškai nutraukusi energijos importą iš Rusijos po šios invazijos į Ukrainą. Lietuva kartu su kitomis Baltijos šalimis neseniai sinchronizavo savo elektros energijos tinklą su kontinentinės Europos sistema ir atsijungė nuo Rusijos kontroliuojamos sistemos – dar vienas kertinis žingsnis.

Pagerinus leidimų išdavimo ir paramos schemas, 2022–2024 m. Lietuvoje elektros energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų išteklių beveik padvigubėjo. Politikos pokyčiai taip pat prisidėjo prie to, kad buvo įrengta daugiau saulės elektrinių namų ūkiuose ir prie tinklo prijungta energijos kaupimo įrenginių. Nepaisant to, Lietuva išlieka labai priklausoma nuo importuojamo iškastinio kuro, ypač transporto sektoriuje, o didelę dalį elektros energijos poreikio patenkina importas. Naujojoje IEA ataskaitoje Lietuvos vyriausybei patariama, kaip spręsti šias problemas ir pasiekti savo energetikos tikslus, įskaitant dvejose pagrindinėse srityse: elektros energijos sistemos plėtra ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas transporto sektoriuje.

„IEA didžiuojasi galėdama padėti Lietuvai siekti energetinės nepriklausomybės, kurią ji yra nusistačiusi kaip pagrindinį politikos prioritetą. Džiaugiamės iki šiol padaryta svarbia pažanga siekiant šio tikslo, įskaitant sėkmingą Lietuvos energetikos sistemos atsiejimą nuo Rusijos, – teigia **IEA vykdomasis direktorius Fatih Birol**, šiandien Vilniuje pristatantis ataskaitą. – Žvelgdami į ateitį, matome aiškias galimybes Lietuvai toliau plėtoti savo tvirtą viziją dėl saugios, įperkamos ir modernios energetikos sistemos, kuri skatintų ekonomikos augimą. Tikimės, kad ši ataskaita ir joje pateiktos rekomendacijos bus naudingos priimant tolesnius sprendimus.“

„Energetinė nepriklausomybė yra Lietuvos energetikos politikos pagrindas, – teigia **Lietuvos energetikos ministras Žygimantas Vaičiūnas**. – Mes ėmėmės ryžtingų veiksmų savo saugumui stiprinti – nuo strateginių investicijų į infrastruktūrą iki visiškos sinchronizacijos su kontinentinės Europos elektros tinklu. Dabar daugiausia dėmesio skiriame švaresnės, išmanesnės ir atsparesnės energetikos sistemos kūrimui – sistemos, kuri būtų paremta atsinaujinančiais ištekliais, elektrifikuotą transportą ir užtikrintų prieinamą energiją mūsų gyventojams. IEA apžvalga patvirtina, kad einame teisingu keliu, ir suteikia vertingų patarimų įgyvendinant ilgalaikę strategiją.“

Atnaujintoje Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje Lietuva nurodė ketinanti iki 2050 m. pereiti prie elektrifikuotos energetikos sistemos ir remti naują pramonės plėtrą, paremtą vandenilio gamyba iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos. Pagal šį planą elektros energijos poreikį skatins elektrifikacija ir vandenilio gamyba, o iki šimtmečio vidurio elektros energijos suvartojimas gali išaugti šešis kartus. Ataskaitoje pabrėžiama, kad esant tokioms aplinkybėms būtina glaudžiai koordinuoti suinteresuotųjų šalių veiksmus ir spartinti tinklo infrastruktūros plėtrą siekiant užtikrinti elektros energijos tiekimo saugumą.

Atsižvelgiant į Lietuvos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslus, norint įgyvendinti šiuos uždavinius ir patenkinti paklausą, taip pat reikėtų sparčiai diegti papildomus atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumus, visų pirma vėjo energijos, kuri turi didelį potencialą augti sparčiau. Tačiau dėl ekonominio neapibrėžtumo, kuris paveikė atsinaujinančiųjų išteklių sektorių visame pasaulyje, ataskaitoje pažymima, kad rinkos sąlygos turėtų būti nuolat stebimos, o jei jos taptų mažiau palankios, rekomenduojama imtis politinių veiksmų. Sparčiai, bet saugiai atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtrai taip pat būtinas didesnis elektros energijos sistemos lankstumas. Jį galima skatinti aiškesniais kainų signalais gamintojams ir vartotojams bei pertvarkant dvipusės apskaitos sistemą, kuri remia saulės energijos įrenginių diegimą.

Dar vienas iššūkis – besiplečiančio Lietuvos transporto sektoriaus išmetamos emisijos. Šiam sektoriui šiandien tenka 40 proc. visos šalyje suvartojamos energijos ir 75 proc. naftos poreikio. Lietuvos automobilių parkas yra vienas seniausių Europos Sąjungoje ir didžiausias teršėjas šalyje.

Ataskaitoje teigiama, kad elektrifikacija yra pagrindinė priemonė, kuria galima pakeisti iškastinį kurą kelių transporte, ir ji puikiai dera su atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos plėtra. Tačiau dėl palyginti aukštų pirkimo kainų šiuo metu elektromobiliai nėra labai paplitę Lietuvoje. Todėl svarbu elektrifikuoti transportą ir užtikrinti jo prieinamumą, be kita ko, plečiant naudotų elektromobilių rinką. Tam reikia derinti tikslines paskatas, investicijas į infrastruktūrą ir reguliavimo paramą. Transporto sistemos efektyvumą taip pat galima didinti daugiau transporto veiklos perkeliant į viešąjį transportą ir geležinkelius.

IEA *energetikos politikos apžvalgoje* konstatuojama, kad veiksmingai įgyvendinus Lietuvos strategijas ir planus, šalis galės užtikrinti saugesnę ir klestinčią energetiką. Siekiant šio tikslo, ataskaitoje Lietuva raginama ir toliau pirmenybę teikti regioniniam bendradarbiavimui, kuris yra labai svarbus siekiant suderinti politiką, dalytis veiksmingais metodais ir stiprinti energijos tiekimo grandines.

IEA reguliariai rengia šalių narių energetikos ir klimato politikos apžvalgas ir teikia rekomendacijas. Šis procesas padeda formuoti energetikos politiką ir skatina keistis geriausia tarptautine praktika bei patirtimi.